

Projekt HeFASTo

Petr Vácha (petr.vacha@ujv.cz)

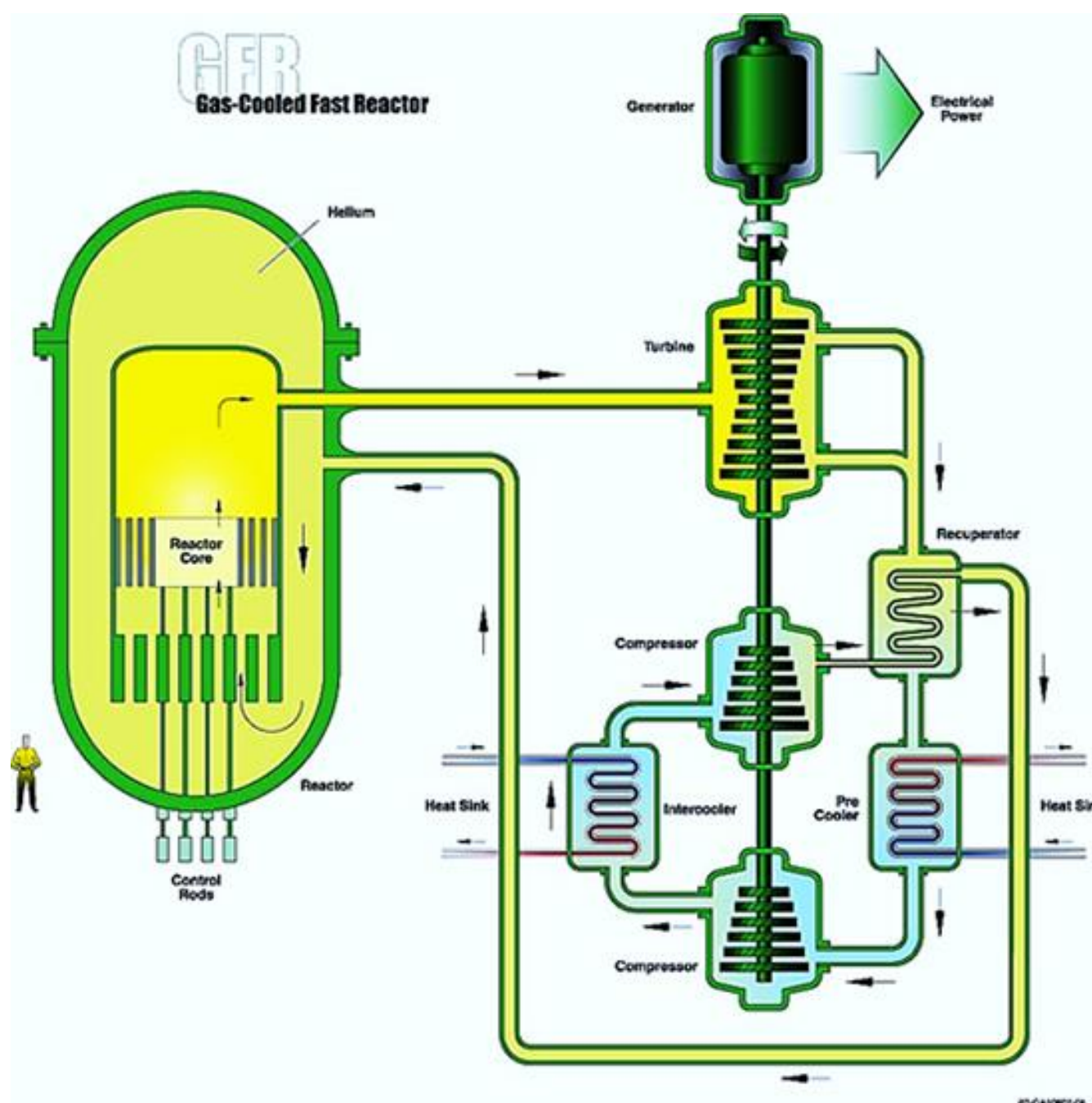
Webinář Malé Modulární Reaktory, 26.5.2021

OBSAH

- **GFR**
  - Hlavní charakteristiky
  - Historie
- **HeFASTo**
  - Cíle
  - Technické parametry
  - Modularita
  - Bezpečnost
- **Kontext stávajících výzkumných aktivit GFR**
  - Projekt ALLEGRO

GFR- GAS-COOLED FAST REACTOR

Zdroj: www.gen-4.org

- **Kombinuje výhody RYCHLÉHO a VYSOKOTEPLOTNÍHO plynem chlazeného reaktoru**

- Uzavřený palivový cyklus
- Minimalizace odpadů
- Možnost produkce vysoko potenciálního tepla a elektřiny s vysokou účinností

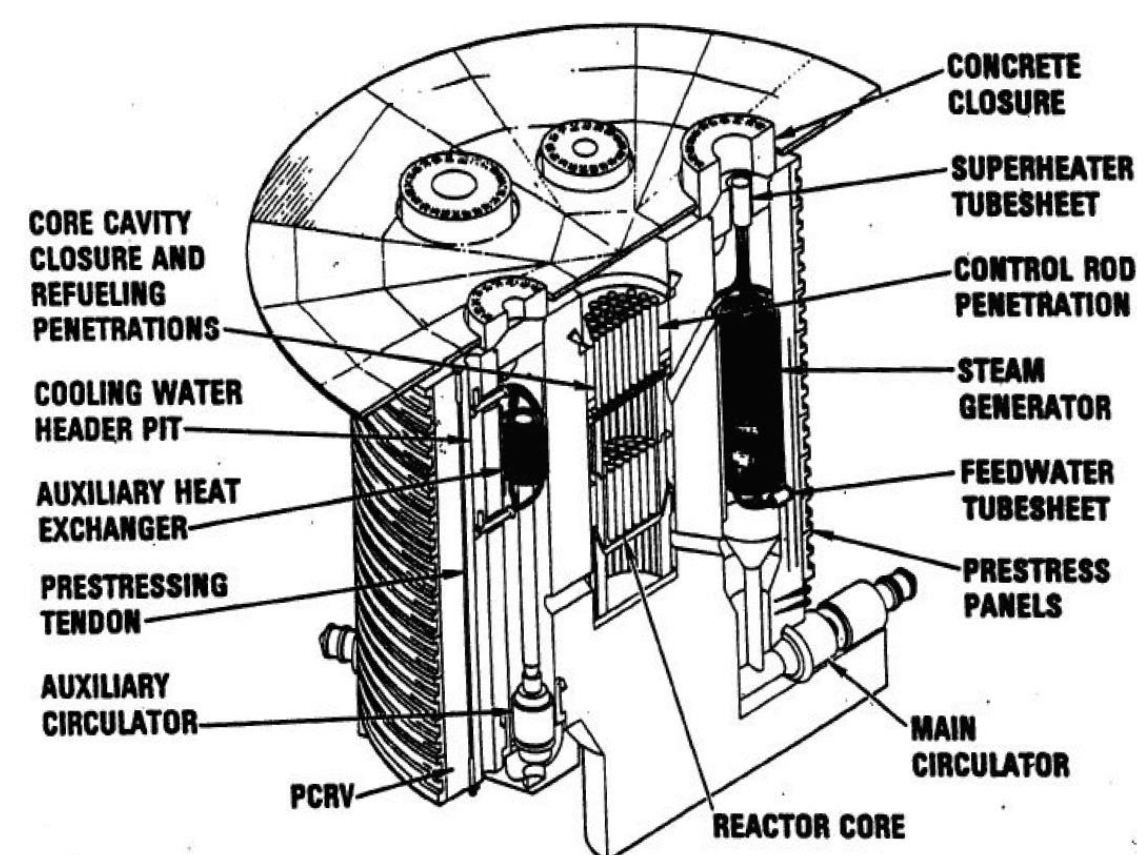
- **Obecné charakteristiky:**

- + Vysoká výstupní teplota z AZ ($>850^{\circ}\text{C}$)
- + Dobrá neutronická bezpečnost (na rychlý reaktor)
- + Transparentní chladivo bez fázových změn
- + Velmi efektivní množivý reaktor a transmutátor
- Horší efektivita chlazení (oproti vodě nebo tekutým kovům)
- Extrémní požadavky na odolnost materiálů

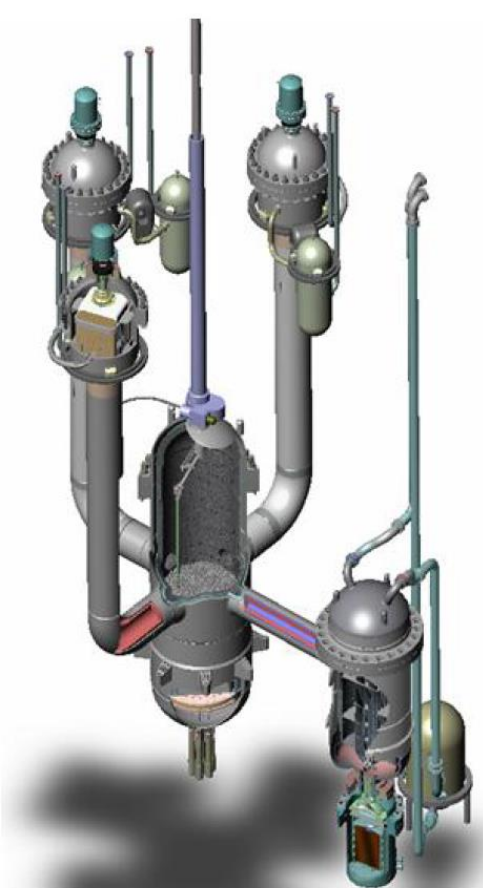
- **Hlavní výzvy**

- Chlazení aktivní zóny při haváriích s únikem chladiva (LOCA)
- Výměna paliva při zvýšeném tlaku v reaktorové nádobě

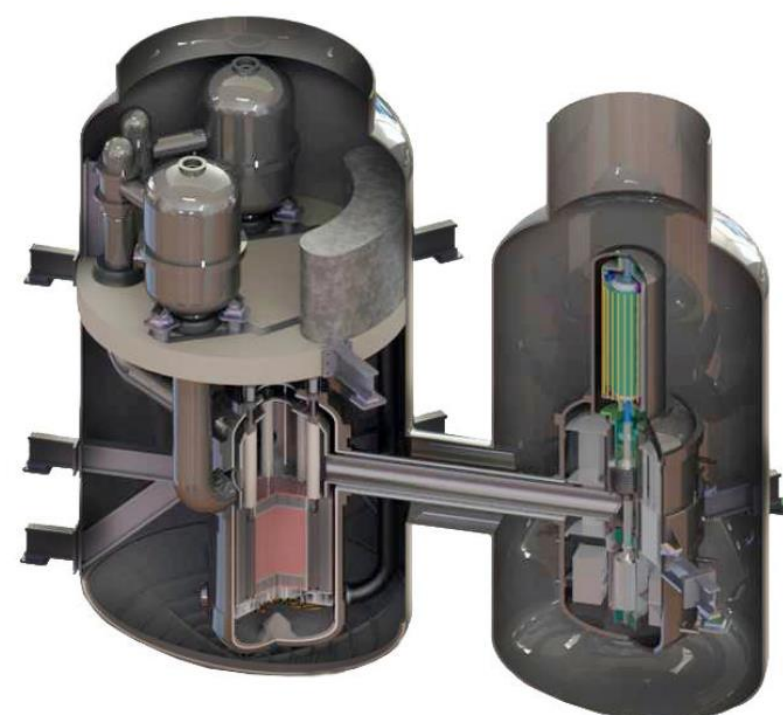
HISTORIE GFR

70. Léta - Koncept GCFR 300 MWth
General Atomics

2002 – ETDR, CEA

2009 – EM², GA

■ Překvapivě bohatá historie:

- Sahá do 60. let 20. století – první vlna zájmu o rychlé reaktory
- Koncepty v Evropě, USA, SSSR, Japonsku
- Nikdy nerealizované – příliš náročné na materiály a technologie dostupné v dané době

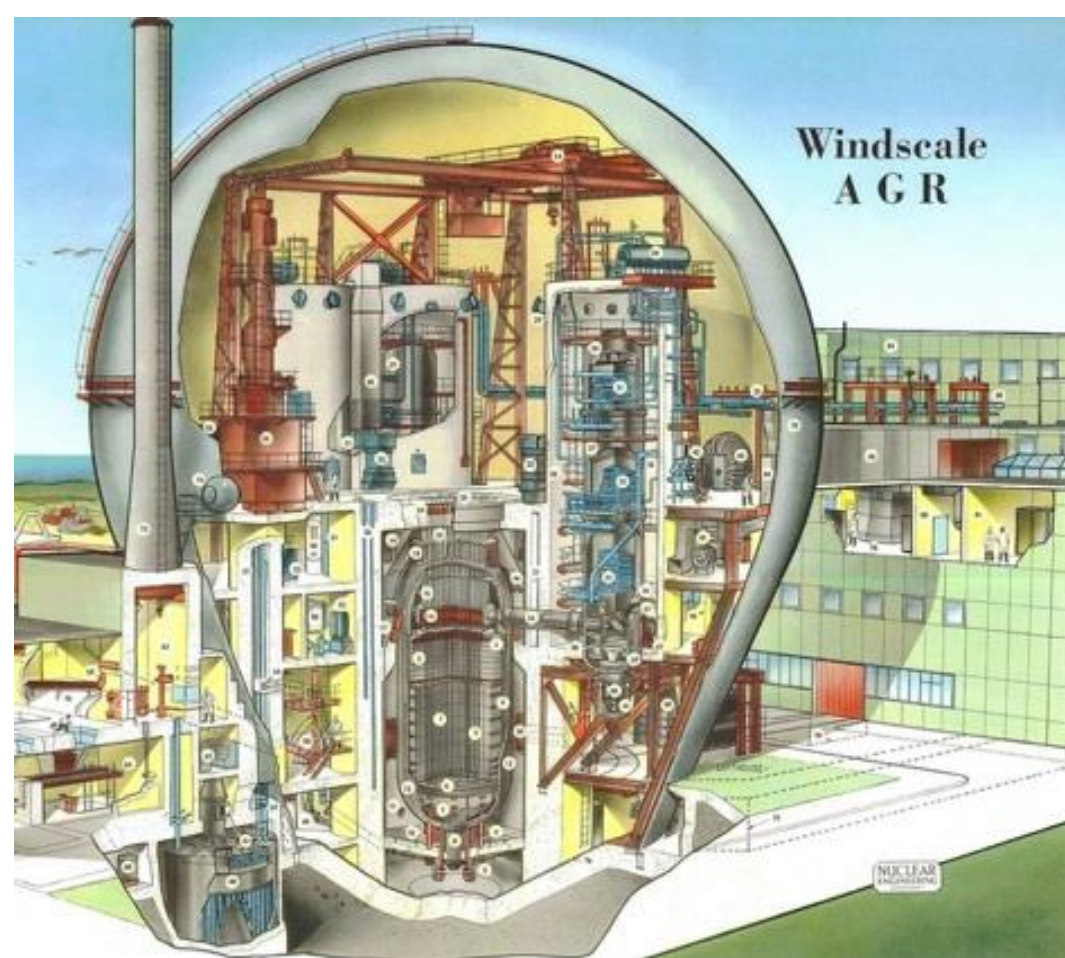
■ Moderní éra

- GFR jako jedna z 6 nejperspektivnějších jaderných technologií budoucnosti dle Generation IV International Forum
- Vývoj především v Evropě a USA

HISTORIE GFR – PLYNEM CHLAZENÉ REAKTORY

▪ Plynem chlazené reaktory s moderátorem

- Dlouhá historie komerční aplikace (již od konce 50. let)
- Ve Velké Británii reaktory MAGNOX a AGR dodávaly a stále dodávají desítky procent vyrobené energie do elektrické soustavy
- Helium chlazené grafitové reaktory v polo-komerčním provozu dříve v Německu, nyní v Číně a Japonsku
- Celkově přes 500 reaktor-roků provozních zkušeností ve světě

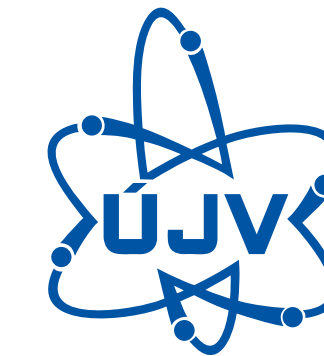

1965 – AGR, theengineer.co.uk

1985 – THTR 300, thtr.de

HeFASTo - Helium-cooled Fast Reactor

▪ **Koncept pokročilého modulárního reaktoru na bázi GFR:**

- Vyvíjený od roku 2021 v ÚJV Řež, a. s.
- Uzavřený palivový cyklus s možností využití vyhořelého paliva z PWR – klíčové při masivním rozvoji jaderné energetiky v budoucnu
- Vysoká míra modularity a dlouhá palivová kampaň zvyšující ekonomickou konkurenceschopnost a zajišťující univerzálnost ve využití
- Vysoká pasivní bezpečnost splňující podmínky GENIV

HeFASTo - Helium-cooled Fast Reactor

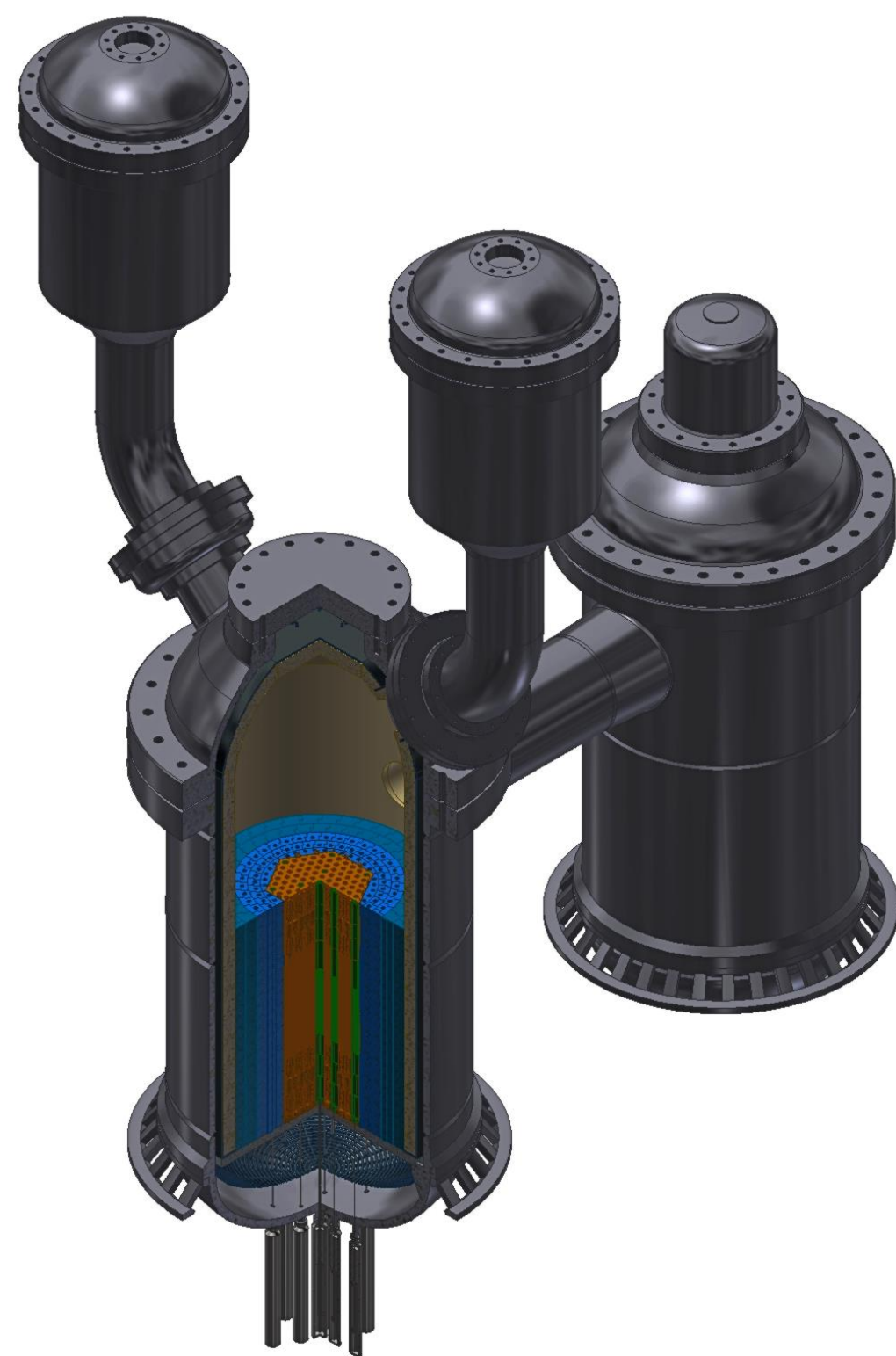
(zdroj: cs.wikipedia.org)

▪ Odkaz do mytologie

▪ cs.wikipedia.org:

- „Héfaistos je ošklivý a slabý hned od svého narození. Vlastní matka ho pro jeho nedokonalost svrhla z Olympu, ...“
  - „Často bývá srovnáván s bohyní Pallas Athénou. Je velmi zručným kovářem, který zhotovuje mistrná díla, ...“
- Stejně jako bájný Héfaistos se GFR vrací zpět, jako jedna z nejperspektivnějších jaderných technologií pro 21. století v podobě malého modulárního reaktoru

HeFASTo – Základní Technické Parametry

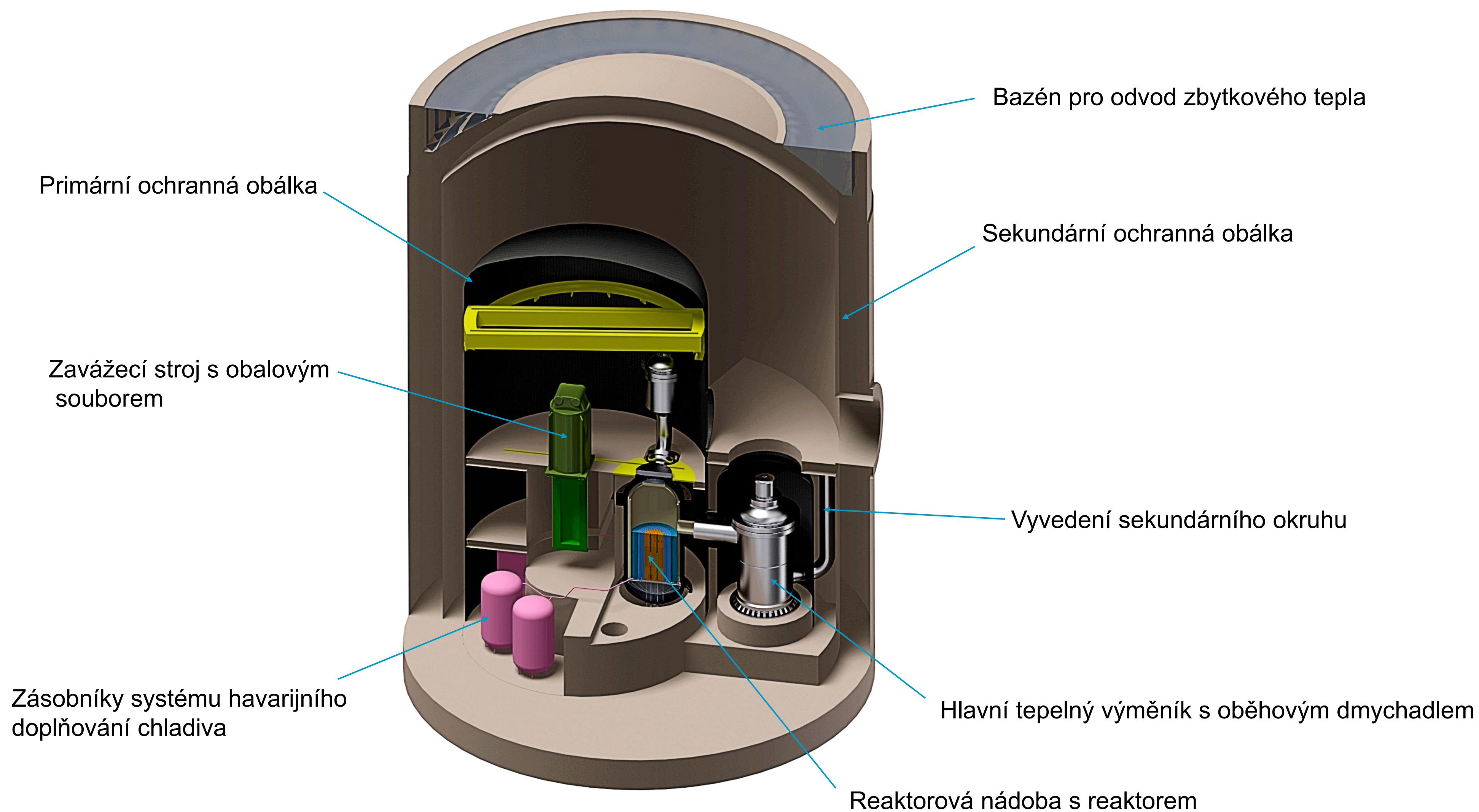
▪ Hlavní technické rysy reaktoru HeFASTo

- Nepřímý cyklus – modularita na sekundární straně
- Dvojitý kontejnment pro ochranu před únikem RA látek i vnějšími hrozbami
- Umístění částečně pod zemí – nadzemní část s výškou 18 m
- 5 let provozu bez nutnosti překládky paliva

Parametr	Hodnota	Jednotka
Tepelný výkon	200	MWth
Teplota vstupní/výstupní	450 / 900	°C
Primární chladivo	He	-
Primární tlak	7,5	MPa
Sekundární chladivo	N ₂ +He	-
Sekundární tlak	8,0	MPa
Palivo	UC, případně (U,Pu)C	-
Obohacení paliva	UC - 19,5 (U,PU)C - 30	%
Provoz s jednou palivovou vsázkou	5	let
Koeficient využití	>95	%

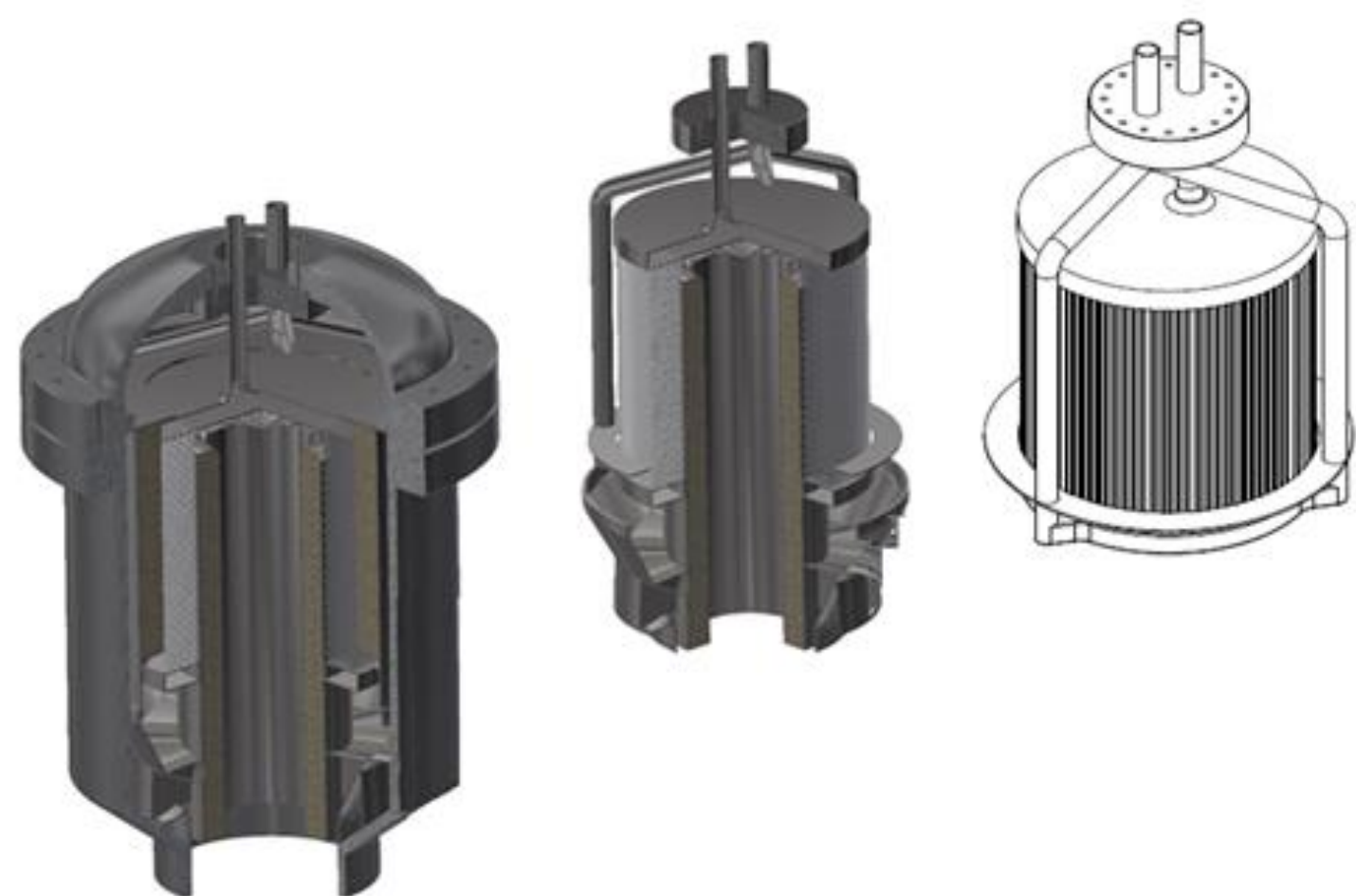
HeFASTo – Design

HeFASTo – Modularita

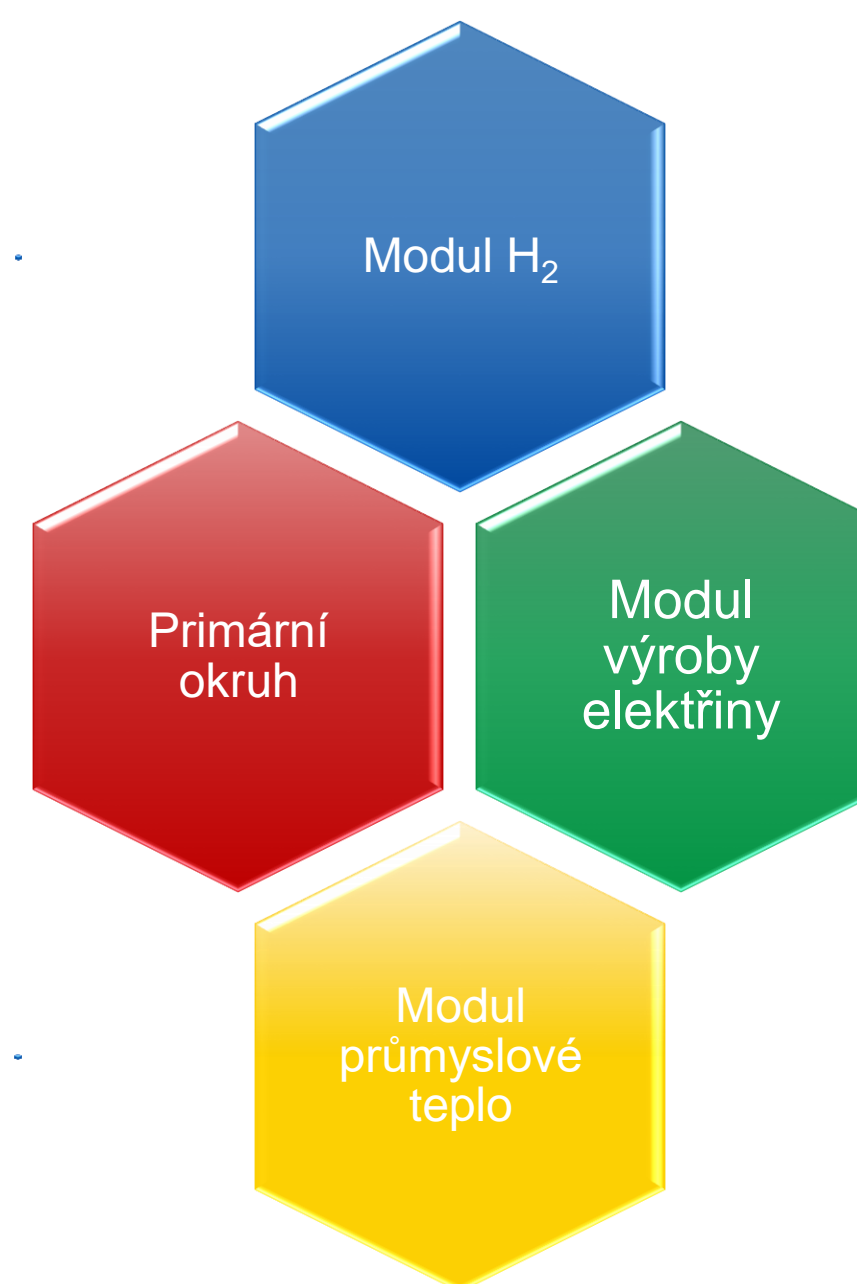
▪ Zaměření na zjednodušení výstavby a dopravy

- Minimalizace svarů na místě realizace
- Velikost hlavních komponent designovaná pro snadnou přepravu po silnici nebo železnici
- Důraz na servisovatelnost a vyměnitelnost hlavních komponent

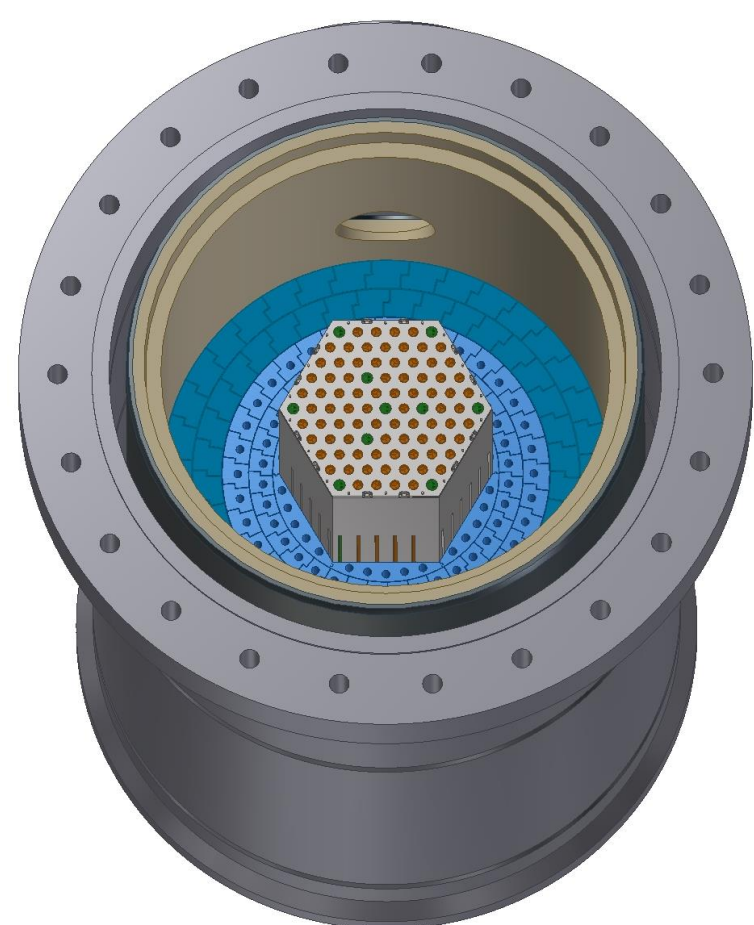
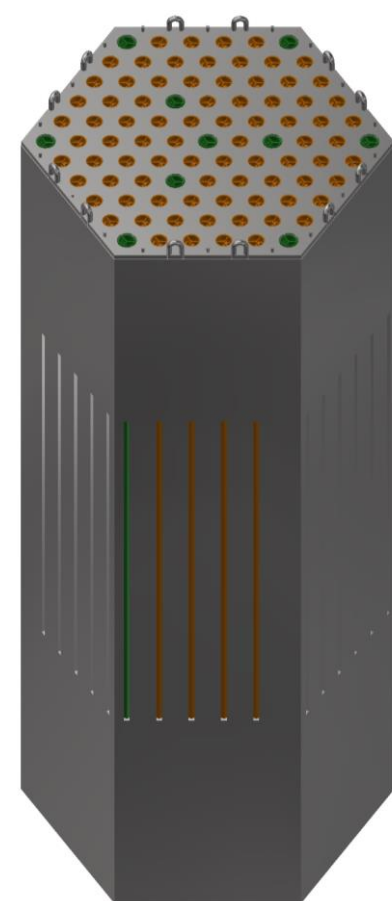

▪ Modularita sekundárního okruhu

- Možnost připojení různých modulů k sekundárnímu potrubí (i jejich kombinace):
- Modul výroby vodíku – možnost využít vysokoteplotní elektrolýzy
- Modul pro výrobu elektřiny – kombinovaný cyklus (účinnost 44 %)
- Vyvedení tepla pro průmyslové využití v chemickém průmyslu (až 850°C)

HeFASTo – Palivová kampaň

▪ Omezení nakládání s palivem uvnitř elektrárny

- Aktivní zóna vcelku uvnitř speciálního koše, který se do reaktorové nádoby vkládá i z ní vyjímá jako jeden kus
- Po konci palivové kampaně 3 týdny chlazení uvnitř reaktoru, vyjmutí do obalového souboru
- Po dochlazení odvoz v obalovém souboru pryč z prostoru elektrárny
- Snížení rizika proliferace i havárie při manipulaci s palivem

Odstávky

- Jednou za 5 let odstávka v délce 32 dnů spojená s výměnou paliva
- V každém pětiletém období dvě 14 denní servisní odstávky bez výměny paliva

Vyhořelé palivo

- Minimální produkce nového vyhořelého paliva kvůli efektu množení
- Možnost několikanásobného přepracování s přidavkem vyhořelého paliva z LWR

HeFASTo – Bezpečnost

▪ Plně pasivní bezpečnost

- Tři hlavní bezpečnostní systémy fungující pouze na základě fyzikálních jevů:
  - Dedikovaný systém odvodu zbytkového tepla – přirozená konvekce
  - Systém havarijního doplňování chladiva – spuštěn poklesem tlaku v primárním okruhu
  - Primární ochranná obálka – zlepšuje přirozenou konvekci udržením zvýšeného tlaku při havárii se ztrátou chladiva (LOCA)

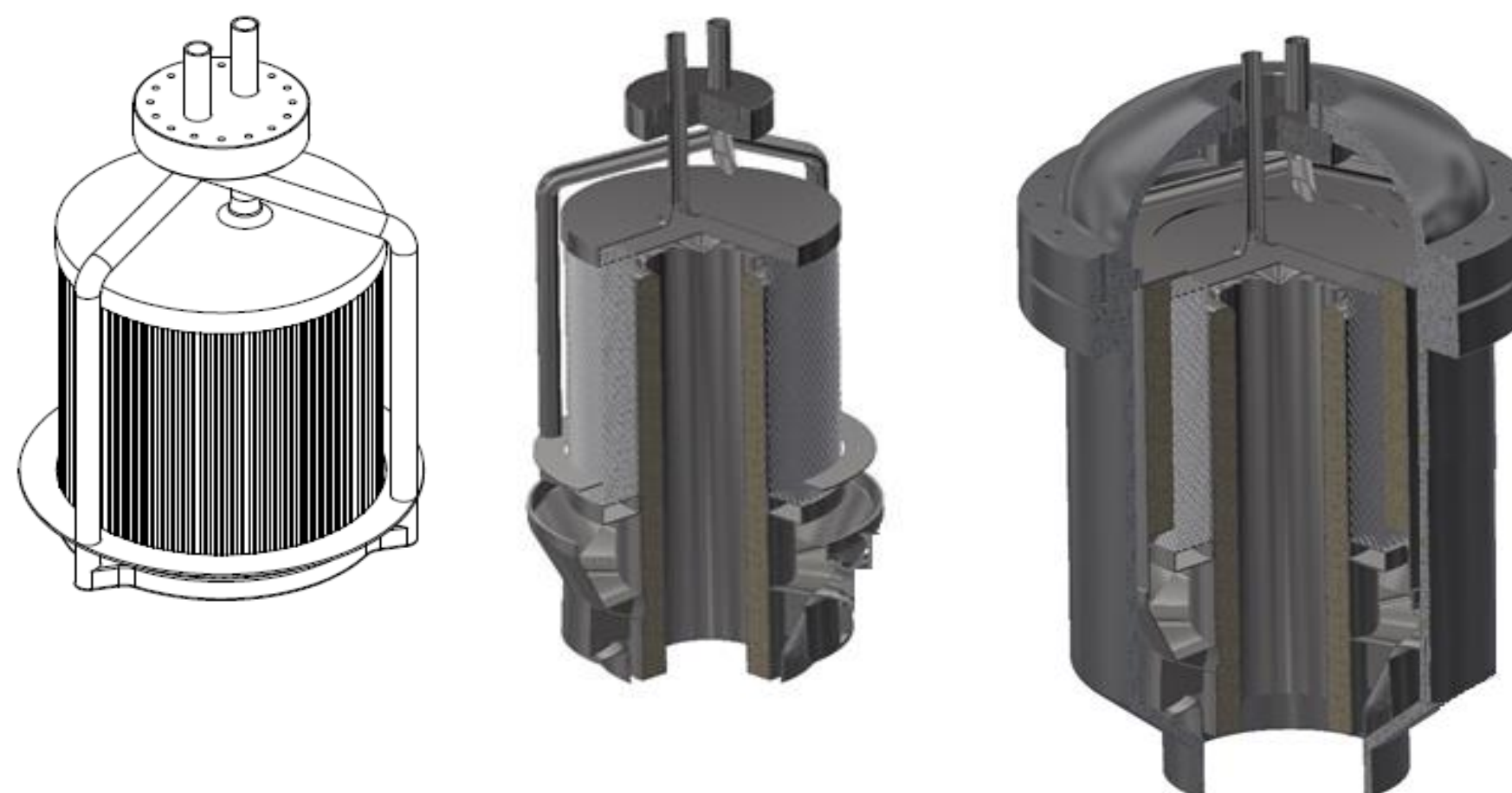
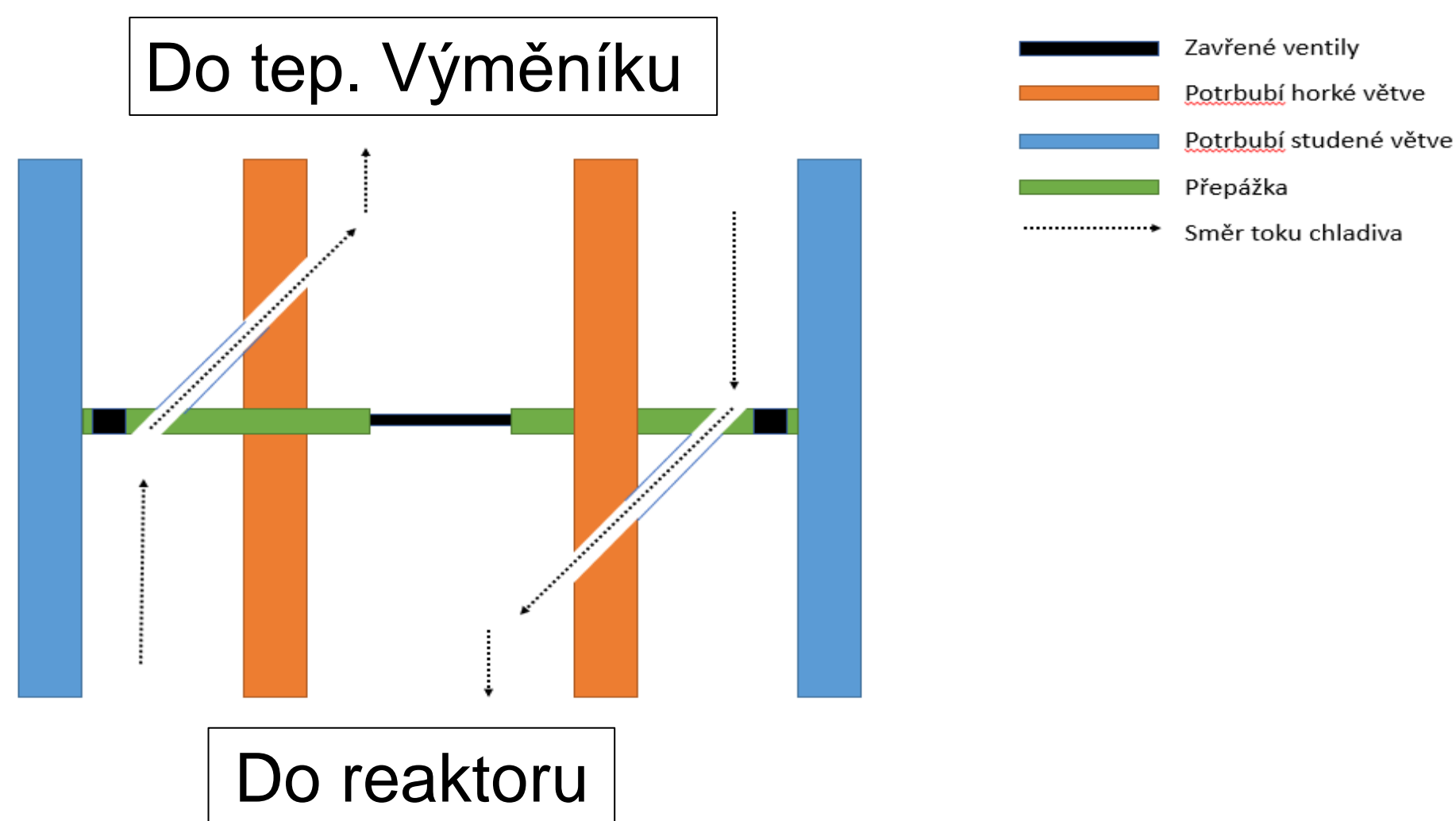
▪ Hlavní cíle bezpečnostního konceptu

- Praktické vyloučení těžkých havárií
- Minimalizace poškození aktivní zóny i při závažných událostech typu kombinace blackoutu a poškození primárního okruhu
  - Cílem je, aby i částečně poškozenou aktivní zónu bylo možné vyjmout vcelku ven v koši AZ
- Výsledkem je úplné zamezení úniku radioaktivních látek mimo prostor elektrárny

SYSTÉM ODVODU ZBYTKOVÉHO TEPLA

▪ Samostatný systém odvodu zbytkového tepla

- Plně pasivní, založený na přirozené konvekci
- Během normálního provozu reaktoru je neustále udržován ve stavu pohotovosti – řízený malý průtok
- Klíčový bezpečnostní systém pro zvládnutí havárie se ztrátou průtoku chladiva (LOFA)
- 2 x 100 % plně pasivní smyčka
- Podán patent č. PV 2020-656

Tepelný výměník

Nastavení systému při normálním provozu

SYSTEM HAVARIJNÍHO DOPLŇOVÁNÍ CHLADIVA

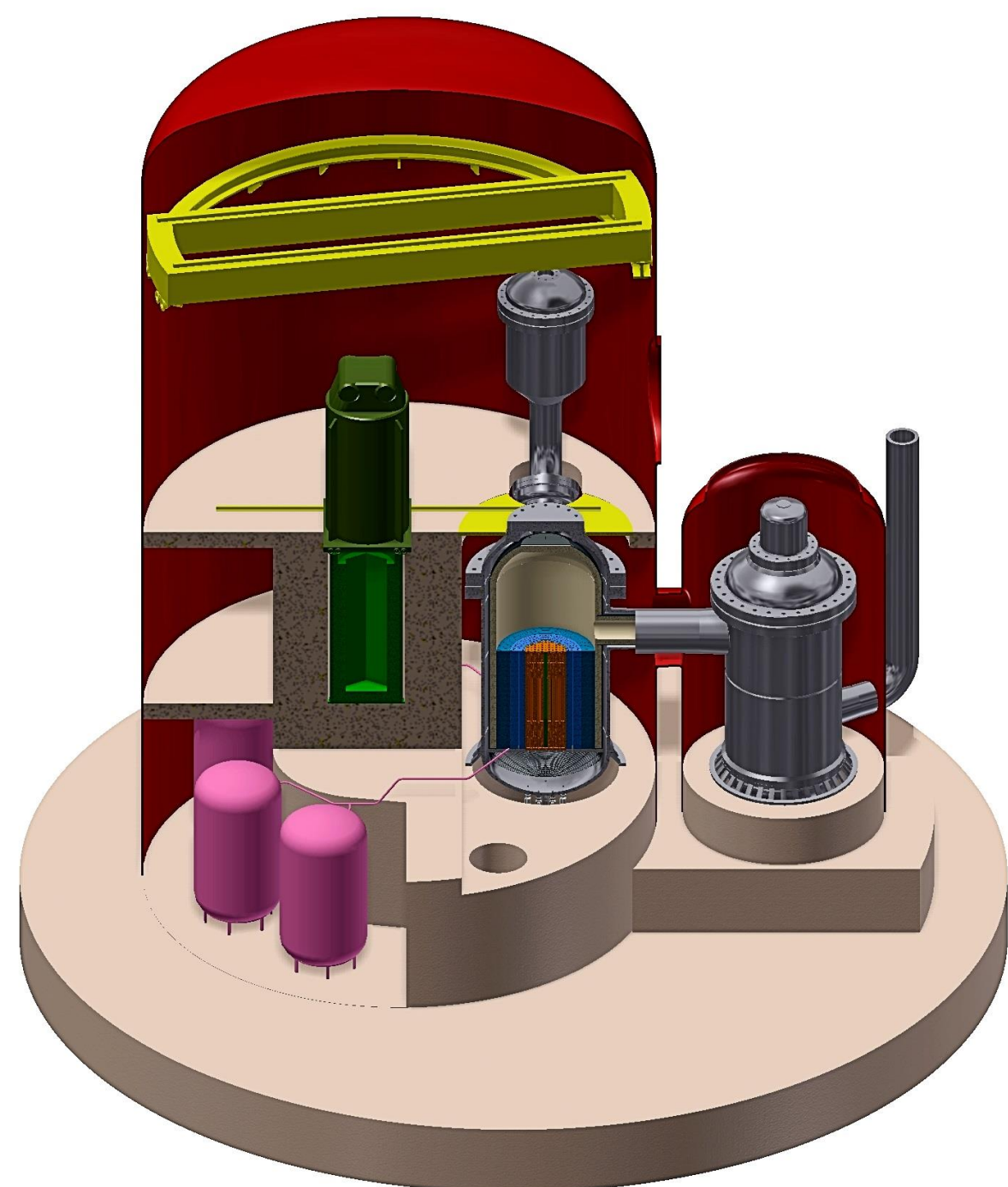
▪ **System havarijního doplňování chladiva**

- Soustava nádrží s tlakovým médiem (celkem 200 m³ He pro vysokotlaký systém, 400 m³ N₂ pro nízkotlaký) připojená k reaktorové nádobě
- Plně pasivní, založený na rozdílu tlaků
- Během provozu reaktoru je systém oddělený od primárního okruhu pouze přetlakovou membránou
- Ve chvíli, kdy v primárním okruhu poklesne tlak, dojde k protržení membrány a začne havarijní doplňování chladiva
- Klíčový bezpečnostní systém pro zvládnutí havárií se ztrátou chladiva (LOCA)

OCHRANNÁ OBÁLKA

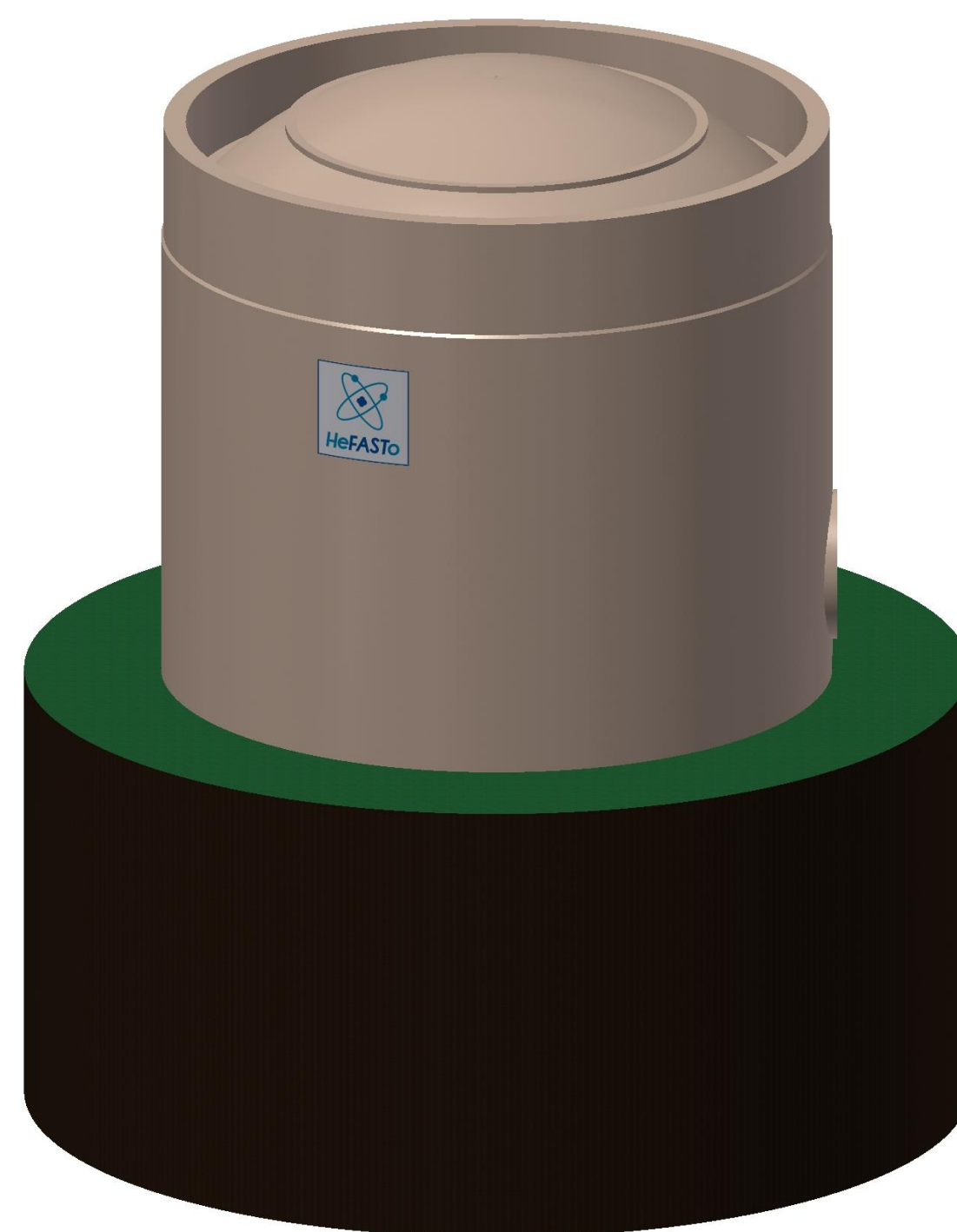
■ Primární ochranná obálka

- Plynotěsná ocelová obálka primárního okruhu s filtrovanou ventilací
- V případě havárie s únikem chladiva udrží v celém systému zvýšený tlak pro zlepšení účinnosti přirozené konvekce

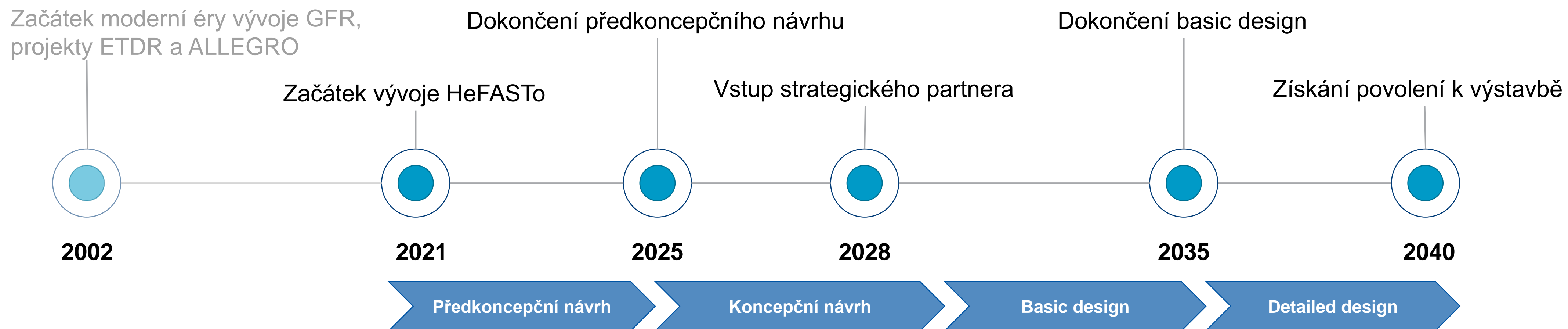

■ Sekundární ochranná obálka

- Betonová obálka s ocelovou obličovkou
- Chrání zařízení před vnějšími vlivy
- Na vrchu zásoba vody jako konečný chladič pro systém odvodu zbytkového tepla

HeFASTo – Harmonogram projektu

2002.....Začátek moderní éry vývoje GFR, projekty ETDR a ALLEGRO

2010.....Začátek vývoje technologie GFR v ÚJV Řež, a.s.

2021.....Začátek vývoje reaktoru HeFASTo na základě zkušeností s vývojem GFR v ÚJV Řež, a. s.

2025.....Dokončení předkoncepčního návrhu včetně studie proveditelnosti, business plan, počátek hledání strategického partnera

2028.....Pokračuje konceptní návrh, deadline pro získání strategického partnera, pokud má být dodržen harmonogram

2035.....Dokončení basic design, začátek licenčního řízení

2040.....Získání povolení k výstavbě, dokončený detailed design

HeFASTo – Kontext Stávajících Aktivit

- **ÚJV Řež, a. s. se již více než 10 let zabývá výzkumem a vývojem technologie GFR**

- Je jedním ze zakládajících členů V4G4 Centre of Excellence, které sdružuje 6 organizací z 5 evropských zemí, a jehož hlavním cílem je vývoj a výstavba demonstrační jednotky GFR s názvem ALLEGRO
- Autor mnoha částí konceptu designu reaktoru ALLEGRO

- **Běžící výzkumné projekty zaměřené na výzkum a vývoj GFR:**

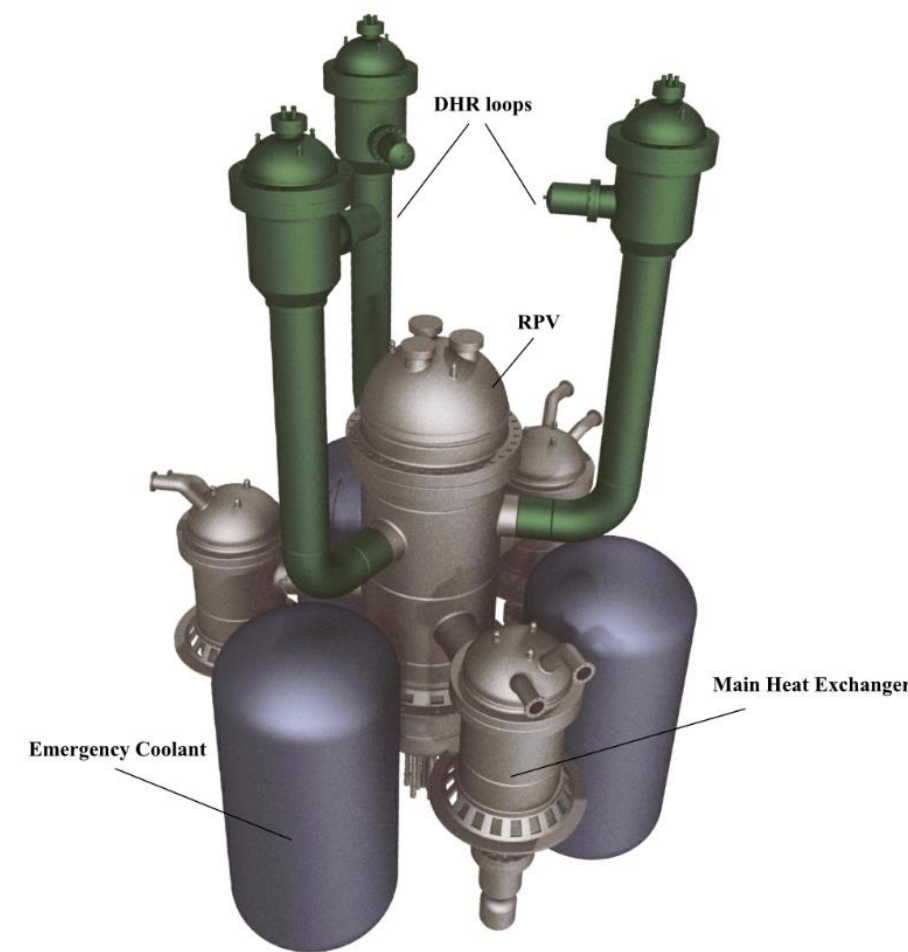
- **8 běžících projektů v rámci výzev Technologické Agentury ČR s celkovým rozpočtem přes 250 milionů Kč**
  - Široký záběr aktivit od materiálového výzkumu a vývoje, přes vývoj metodik hodnocení bezpečnosti a bezpečnostních analýz , až po komplexní vývoj bezpečnostních systémů a klíčových komponent GFR
  - Spolupráce s více než 15 univerzitami, akademickými institucemi, ale i průmyslovými podniky a dodavateli
  - Podíl soukromého financování – až 40 % pro některé projekty
- **Projekt Evropské Komise H2020 SafeG**
  - Safety of GFRs through innovative materials, technologies and processes
  - Spolupráce 15 špičkových pracovišť z Evropy a Japonska
  - Vývoj bezpečnostního konceptu GFR, inovativních materiálů a procesů
  - ÚJV Řež autorem návrhu projektu, leaderem velké části aktivit v rámci projektu

ALLEGRO – HLAVNÍ CÍLE

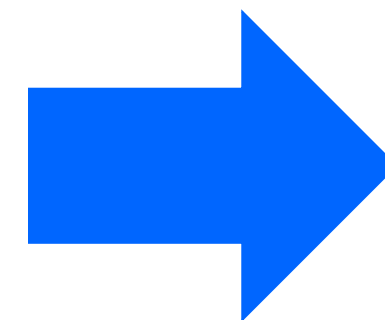
■ ALLEGRO má dosáhnout:

- Demonstrace životaschopnosti technologie – rychlý reaktor chlazený plynem místo tekutých kovů
- Ověření konceptu – schopnost dodávat teplo pro průmyslové využití, spolehlivost, bezpečnost
- Testovací zařízení – kvalifikace materiálů a technologií v prototypickém prostředí

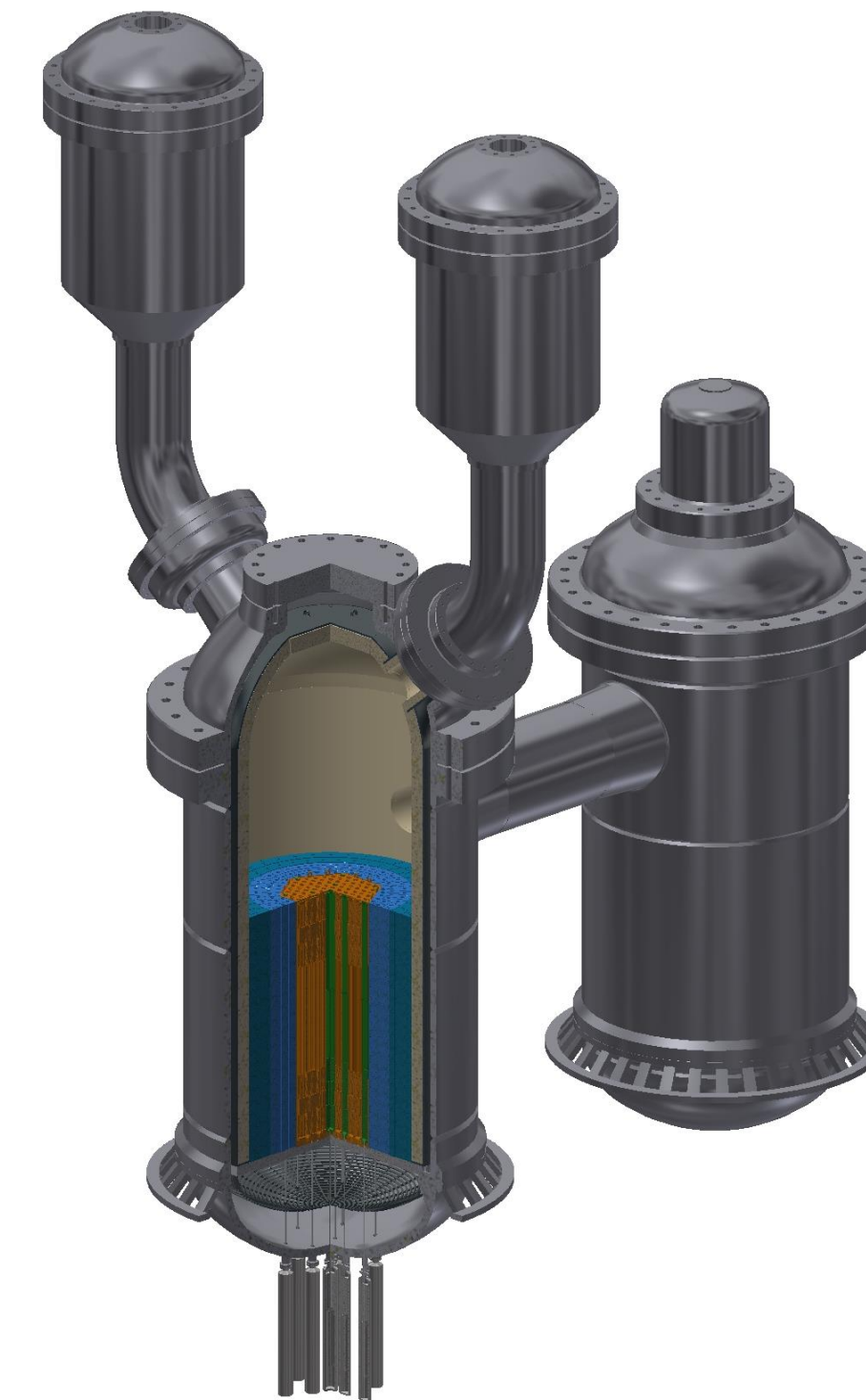
■ Hlavní cíl – kvalifikovat technologii GFR pro komerční aplikace

ALLEGRO

Komerční
GFR

HeFASTo – PLÁN V KRÁTKODOBÉM HORIZONTU

▪ **Technický vývoj**

- Optimalizace provozních parametrů aktivní zóny
- Bezpečnostní analýzy zaměřené na havárie s reaktivitou
- Pokračování ve vývoji klíčových komponent, především hlavního tepelného výměníku

▪ **Spolupráce na projektu**

- Dokončení nastavení spolupráce v rámci Skupiny ÚJV
- Oslovení potenciálních partnerů v rámci ČR
- Navázání spolupráce na projektu s V4G4 CoE

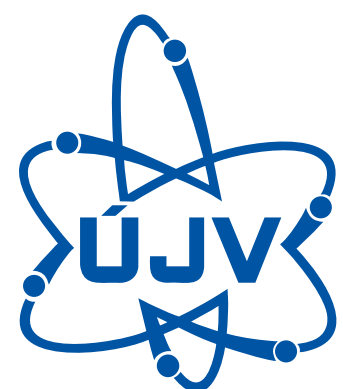
▪ **Generation IV International Forum**

- Cílem bude prosadit HeFASTo jako referenční koncept GFR v rámci GIF

Děkuji za pozornost!

Dotazy: petr.vacha@ujv.cz

ÚJV Řež, a. s.
Hlavní 130, Řež
250 68 Husinec, Czech Republic

e-mail: sales@ujv.cz
www.ujv.cz

